

«Η ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ ΊΓΚΟΥΑΝΑ»

ΤΕΝΕΣΣΗ ΓΟΥΪΛΙΑΜΣ

(ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ)

Ένα ακόμα έργο του Τένεσση Γουίλιαμς, από τα πιο πρόσφατα, ίσως το πιο πρόσφατο —πρωτοπαιχτηκε το Δεκέμβρη του 1961, στη Νέα Υόρκη— όπου ξαναβρίσκουμε όλα σχεδόν, πάντως τα κυριώτερα γνωρίσματα του Αμερικανού συγγραφέα: τον ρεαλισμό του, που στιγμές στιγμές, παίρνει τους πιο ώμους τόνους των νατουραλιστών, (και τους πιο αποκρουστικούς, περιγραφή, στην τρίτη πράξη, της τροφής που καταντούνε να τρών μερικοί πεινασμένοι της γής) λυρισμός ανακατωμένος με το ρεαλισμό, και που συχνά κυριαρχεί και χρωματίζει αυτός το έργο, τέλεια σχεδόν απουσία «μύθου» και «πλοκής», κατά τα πρότυπα των παλιών «καλοσυντεθειμένων» θεατρικών έργων, τέλος, χρησιμοποίηση «μυθώλων», της «Ίγκουάνα», μεγάλης μεξικανικής σαύρας, στο προκείμενο.

Η «Νύχτα της Ίγκουάνα» έχει κάμποσα πρόσωπα· όμως το έργο, σε ό,τι ουσιαστικό έχει, διαδραματίζεται ανάμεσα σε δυο πρόσωπα, ένα ιερέα, τον «αϊδεσιμώτατο» Λώρενς Σάννον και μια γεροντοκόρη, την Άννα Τζέλκς. Και η δραματική υπόσταση του έργου φανερώνεται και ξετυλίγεται και το νόημα του ξεκαθαρίζεται —όσο μπορούν να ξεκαθαριστούν νοήματα τέτοιων έργων— στο διάλογο μεταξύ του ιερέα και της γεροντοκόρης, που απλώνεται σε όλη την τρίτη και κύρια (και μοναδική, θα έλεγα, ως ουσία και ένταση δραματική) πράξη.

Τον «αϊδεσιμώτατο» τον βοραίνουν φοβερές κατηγορίες: αποπλανήσεις ανηλίκων κοριτσιών, βιασμοί, αθεία. Και εκτός από αυτά, είναι φιλοξεинуμένος και υποψήφιος μόνιμος έραστής μιάς μεσόκοπης χήρας ξενοδόχας με όχι πολύ καλή φήμη: Ωστόσο, δεν έχει άφοριστεί ούτε καθαιρεθεί όριστικά· μονάχα δε φορεί το ιερατικό ένδυμα και έχει αποδληθεί —προσωρινά— από την εκκλησία. Είναι πικρός, είρωνικός και απελπισμένος. (Έπειδη είναι απελπισμένος, είναι πικρός και είρωνικός). Την πίστη που περισσότερο από κάθε άλλη του επέβαλλε να έχει η ιερατική του ιδιότητα, δεν την έχει. Έχει όμως αγάπη, συμπονεί τον άνθρωπο και θα ήθελε να βοηθήσει κάθε πλάσμα που υποφέρει. Ένας άθεος ανθρωπιστής, να τι είναι ο Λώρενς Σάννον.

★

Πίστη θρησκευτική, θετική, σαφή, δε φαίνεται να έχει ούτε η Άννα Τζέλκς, η γεροντοκόρη. Έχει όμως ευγενική και δυνατή και περηφαιή ψυχή. Και έχει μιά αγιότητα σχεδόν απιστευτή για την ηλικία της —ζυγώνει τα σαράντα. Ούτε γνώρισε ούτε δείχνει ότι θέλει να γνωρίσει τον παντοδύναμο και σκοτεινό κόσμο του έρωτα. Όλη τη γυναίκεια τρυφεράδα της τη δίνει στον σχεδόν εκατοντάχρονο παππού της ποιητή —«ελάσσονα» ποιητή, όπως τον λέει, με συμπάθεια κ' ευγενική μετριοφροσύνη— Ίωνάθαν Κόρφιν. Πόσο ακόμα θα ζήσει ο γεροντοκος; Και όταν λείπει εκείνος τι θα γίνει η Άννα Τζέλκς; Μόνη, και με πολύ αμφιβολα μέσα για να κερδήσει τη ζωή της;

Είναι τα ρωτήματα που της θέτει ο Λώρενς Σάννον. Η Άννα Τζέλκς απαντά ότι θα παλαίψει, θα τα καταφέρει. Δε φοβάται. Αυτό της υπαγορεύει η αξιοπρέπεια της να πει· και η ανάγκη που νοιώθει να μη χάσει την αυτοπεποίθησή της, μόνο της όπλο. Όμως στο βάθος φοβάται. Όχι για το πώς θα ζήσει. Πώς έζησε ίσαμε τώρα υποχρεωμένη μάλιστα να συντηρεί και τον γέρο παππού της; Φοβάται τη μοναξιά που θα τη ζώσει, όταν λείπει εκείνος. Ο παππούς ήταν ένας άλλος πατέρας, η οίκογένεια, η στοργή της έδινε την αγάπη που της χρειαζόταν, του έδινε την αγάπη που την πλημμυριζε και που έπρεπε σε κάποιον να την ξοδέψει. Χωρίς τον αγαπημένο γέρο θα στραφεί ολάκερη προς τον εαυτό της. Κι αυτό ξέρει τι πικρό είναι, κι αυτό δεν το θέλει. Για τούτο είχε αρχίσει να ζωγραφίζει· για να στραφεί προς τον έξωτερικό κόσμο, προς τ' «άντικείμενα» να ξεχάσει τον εαυτό της.

★

Να λοιπόν ποιά είναι η ουσία του νέου έργου του Γουίλιαμς. Είναι η φοβερή, η αναπόφευκτη ανθρώπινη μοναξιά, τόσο πιο αίσθητή, τόσο πιο ύδυνηρή, όσο πιο καλλιεργημένος κ' ευαίσθητος είναι ο άνθρωπος. Μόνος ο Λώρενς Σάννον, μόνη η Άννα Τζέλκς, μόνη και η μεσόκοπη χήρα ξενοδόχα, που δε θέλει να κρατήσει για πάντα κοντά της τον Λώρενς, σαν σύντροφο μόνο του κρεβάτιου και σαν μιά άντρική παρουσία στο ξενοδοχείο, αλλά και γιατί νοιώθει κι αυτή, σκοτεινά, άσυνειδήτα, έντονα όμως, ότι είναι υποστασιακά, ανέκκλητα μόνη, ότι ο άνθρωπος δεν είναι μόνο διποδο λογικό ζώο, και ζώο μεταφυσικό, αλλά και ζώο μοναχικό. «Είμαστε μόνοι, πάντα μόνοι, όλα τείνουν προς τη μοναξιά», καθώς λέει κ' ένα σύγχρονος Γάλλος ποιητής.

★

Θα ήταν ασήμαντη και δίχως νόημα κ'Η Νύχτα της Ίγκουάνα» με μόνες τις δυο πρώτες πράξεις της. Η τρίτη πράξη με τον υποβλητικώτατο διάλογο μεταξύ του Λώρενς Σάννον και της Άννα Τζέλκς δίνει στο έργο του Γουίλιαμς όλο το νόημά του και όλη τη δραματική του υπόσταση και αξία. Αλλά θα υπήρχαν άκέραια και χωρίς το σύμβολο, το λιγάκι φτηνό και μονάχα θεατρικό («έντυπωσιακό») της δεινής και βασανιζόμενης σαύρας κ'ι χωρίς τον λιγάκι φτηνό, επίσης ανθρωπισμό (φτηνό, με τον τρόπο που εκφράζεται) των πεινασμένων που καταφεύγουν σε ανατριχιαστικά άηδιαστικούς τρόπους για να βρουν λίγη τροφή. Όλη η σημασία του έργου του Γουίλιαμς βρίσκεται στο δράμα της μοναξιάς. Αυτό δίνει υπόσταση στα πρόσωπα, σε όλο το έργο, αυτό μάς συγκινεί.

★

Ο Κάρολος Κούν, πού, και σαν σκηνοθέτης και σαν άνθρωπος, αίσθάνεται, θα έλεγε κανείς, περισσότερο παρ' όσο οποιονδήποτε άλλον σύγχρονο θεατρικό συγγραφέα, τον Τένεσση Γουίλιαμς και που παρουσίασε, ως τώρα, καμμιά δεκαριά σχεδόν έργα του, ανέβασε και τη «Νύχτα της Ίγκουάνα» μ' εξαίρετική στοργή κ' επιμέλεια. Η έρμηνεία είναι πολύ καλή. Και οι τρεις ηθοποιοί, η Δέσπω Διαμαντίδου, ο Γ. Λαζάνης και η Τζένη Τσιτάνοπούλου που υποδύονται τους τρεις κύριους ρόλους, παίζουν εξαιρετα. Γι'ε πολλήν ευαισθησία κι αλήθεια ένσαρκώνει επίσης τον γέρο ποιητή ο Άλέκος Ούδινότης. Υποβλητικό το σκηνικό του Γ. Βακαλό και άμεμπτη η μετάφραση του Μάριου Πλωρίτη.

ΚΛΕΩΝ Β. ΠΑΡΑΣΧΟΣ